

+Emakumezko ikertzaileak

Eguzki-sistema ikertu duten beste emakumezko astronomo batzuk.

Maria Mitchell
(Estatu Batuak, 1818-1889)
Estatu Batuetan, astronomiaren arloko lehen emakumezko akademikoa izan zen. Besteak beste, Artizarren posizioa kalkulatzeko jardun zuen.

Williamina Paton Fleming
(Eskozia, 1857-Estatu Batuak, 1911)
Eskoziar jatorriko astronomo estatubatuarra. 59 nebulosa, 310 izar aldakor eta 10 noba aurkitu zituen. Nano zurien espektroak karakterizatzen jardun zuen; izar-eboluzioaren azken faseetan dauden oso distira txikiko izarrak dira horiek.

Antonia Maury
(Estatu Batuak, 1866-1952)
Harvardeko Behatokian lan egindako beste astronomo bat izan zen. Bestelako sailkapen-sistema bat ezarri zuen, espektro-mota bererako izar erraldoiak eta nanoak bereizten dituen. Argitasun-mota gisa ezagutzen duguna da. Bere metodoak ez zuen behatutako zuzendaria gogobete, eta horrenbestez Mauryk lana utzi zuen. 1922an, Nazioarteko Astronomia Elkarteak bere zenbait ideia jaso zituen izarrek sailkatzeko eskema ofiziala taxutze aldera.

Paris Pismis
(Turkia, 1911-Mexico, 1999)
Galaxia eta nebulosen ikerketan jardun zuen. 24 kumulu aurkitu zituen.

Annie Jump Cannon
(Estatu Batuak, 1863-1941)
Astronomo honek ere Harvardeko Behatokian lan egin zuen. 225.000 izar baino gehiago katalogatu zituen. Izarren tenperaturaren oinarritutako sailkapen-sistema bat ezarri zuen, zazpi mota nagusitan banatua. Gaur egun ere erabiltzen da sistema hori.

Cecilia Payne-Gaposhkin
(Ingalaterra, 1900-Estatu Batuak, 1979)
Ingalaterran jaio bazen ere, ibilbidea Estatu Batuetan egin zuen. Harvardeko Unibertsitatean doktoretza eta katedradun postua lortutako lehen emakumea izan zen. Izarren osagai nagusia hidrogenoa dela frogatu zuen.

ASTRONOMIA EMAKUME

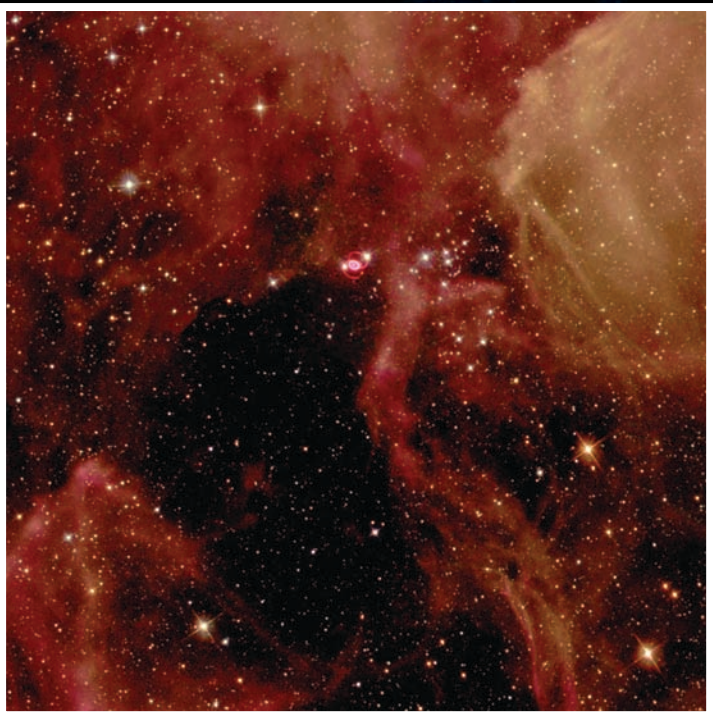
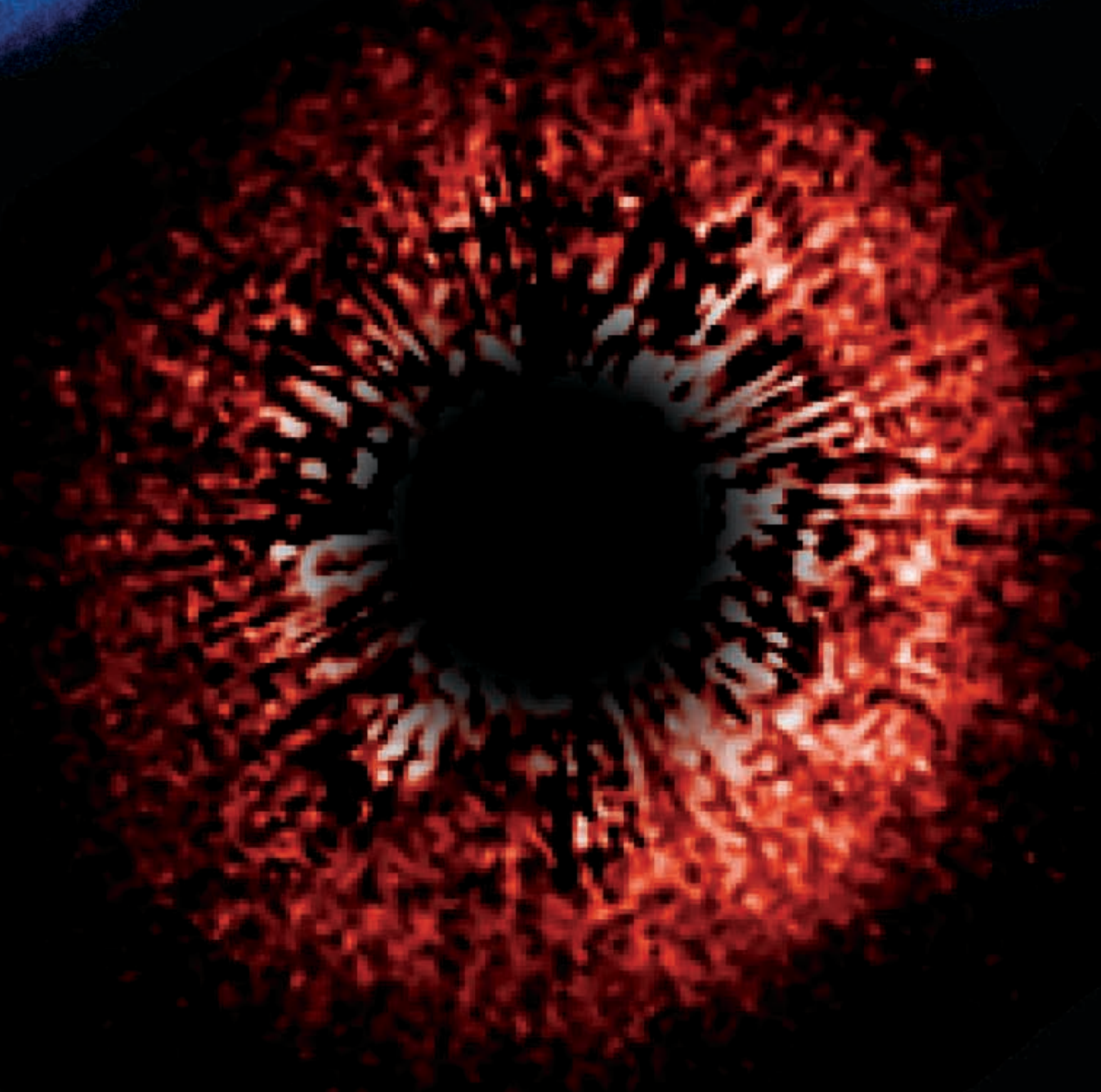
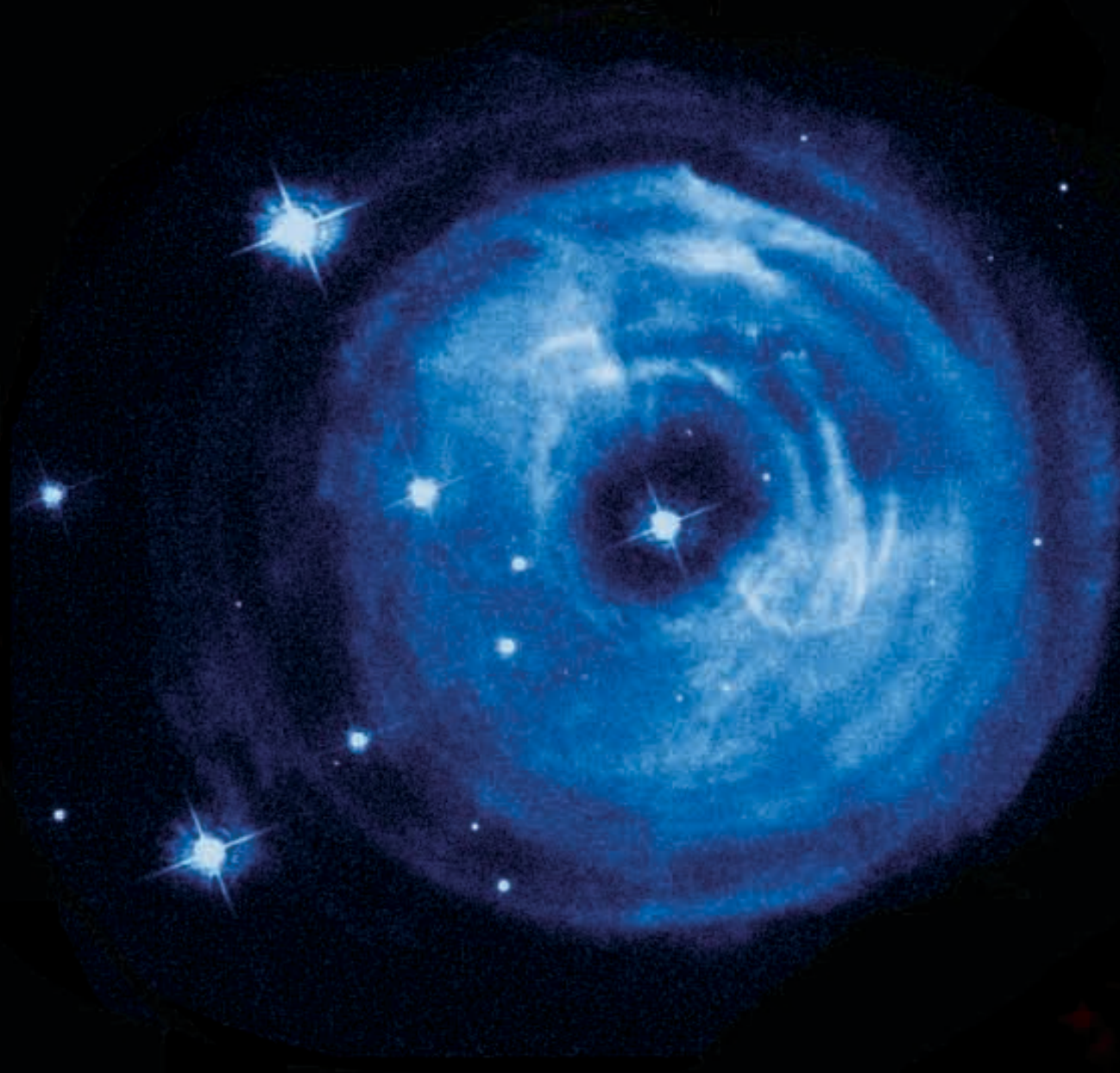
Gas-esferak

Izarrek gas-esfera eskergak dira, haien barnean sortzen diren erreakzio nuklearrek eragindako energia-kopuru izugarriak igortzen dituztenak.

Izarren oinarritzko parametroak hauek dira:			
	Argitasuna: duten energiaren berri ematen digu		Masa: duten materia-kopurua adierazten digu
	Adina: haien eboluzio-egoera adierazten digu		Erradioa: haien tamaina zein den esaten digu
	Espektro-mota: izarren tenperaturari eta konposizio kimikoari loturik dago		

Ageriko distira handieneko izarra Sirius da; Txakur Handiaren konstelazioan dago, Lurretik 8,6 argi-urtera.

Gugandik hurbilen dagoen izarra, Eguzkiak gain, Próxima Centauri da, eta 4,3 argi-urtera dago. Izar txiki eta distira apalekoa da, begiratu hutsarekin ikus ez daitekeena; kasualitatez deskubritu zen.

ASTRONOMIAREN MUGARRIAK IZARREI DAGOKIONEZ

K.a. 20.000-15.000 urte bitartea Historiaurreko hainbat haitzulotan izarren marrazkiak egin ziren, eta baita konstelazio gisa interpreta litezkeen marrazkiak ere.	K.a. 1302. urtea Txinan supernoba bat behatu zen.	K.a. 320. urte ingurua Txinan 1.464 izar eta 284 konstelazio ko zerrenda bat argitaratu zen.	1054 Txinatar astronomoek supernoba bat ikusi eta deskribatu zuten Taurus konstelazioan. Gaur egun, Karramarro Nebulosa gisa ezagutzen dugu.	1259 Nasir al-Din al-Tusi behatokia egin zen Maraghan (Persia).	1572 Supernoba bat gainerako izarren distantzia berera dagoela frogatu zen.	1596 Mira izarren aldagarritasuna deskubritu zen.	1603 Bayer-ek izarren mapa argitaratu zuen. Letra grekoak erabili zituen izarren ageriko distira adierazteko.	1718 Izarren berezko higidura aurkitu zen.	1838 Lehendabizikoz iarretarako distantzia neurtu zen.	1910 Williamina Paton Fleming -ek izar nano zurien espektro-propietateei buruz egin zituen aurkikuntzak argitaratu zituen.	1925 Cecilia Payne Gaposchkin -ek izarren barne-egiturari buruzko lehen azalpena argitaratu zuen.	1967 Jocellyn Bell -ek pulsarrak deskubritu zituen doktoretza-tesia egiten ari zenean. Tesi-zuzendariak Nobel Saria eskuratu zuen, bere orde.	1987 SN1987A supernobak eztanda egin zuen. 1604. urteaz geroztik, begiratu hutsarekin behagarria den lehen supernoba da.	2009 Supernobarik antzinakoena eta urrunena aurkitu zen; 11.000 milioi argi-urtera dago.
---	--	---	---	--	--	--	--	---	---	---	--	--	---	---